

Veldtekening cultuureducatie

Beschrijvende studie met evaluatieve SWOT-analyse

oktober 2011 Lode Vermeersch & Anneloes Vandenbroucke

Probleemstelling, onderzoeksvragen, sectorafbakening, onderzoeksmethoden

Cultuureducatie

Cultuureducatie omvat...

“ Alle activiteiten gericht op het leren over en door middel van cultuur ”

Probleemstelling

- **Breed** begrip
- Facet in veel sectoren (**transversaal**)

- **Versnippering** in het veld en de regelgeving
- **Onduidelijkheid:**
 - Wie doet aan cultuureducatie?
 - Hoe ziet het aanbod er uit?
- **Inefficiëntie**
 - Samenwerking of concurrentie? Sectorgevoel?
 - Wat met de schotten tussen decreten?

Onderzoeksvragen

1. **Wie** werkt aan cultuureducatie? **Welke maatregelen** spelen daar op in?
2. **Op welke manier** wordt aan cultuureducatie gewerkt?
3. Wat zijn de **sterktes, zwakten, kansen en bedreigingen** die de positie van de cultuureducatieve sector (in het vrijetijdsveld) bepalen?

Veldafbakening

Afbakening onderzoeksveld: door Vlaamse overheid gesubsidieerde organisaties in de sectoren:

Cultuur / jeugd als vormen van *niet-formeel* / leren

- Kunsten
- Cultureel-erfgoed
- Amateurkunsten
- Participatiedecreet + circuskunsten
- Lokaal cultuurbeleid (bibliotheken en cultuur- en gemeenschapscentra)
- Jeugdsector
- Sociaal-cultureel volwassenenwerk

Methoden

- **Literatuur- en documentanalyse**
- **Face-to-face interviews**
 - 17 personen: sector, ACCE, CANON Cultuurcel, cultuureducatief netwerk, hoger onderwijs, onderzoek
- **Enquête**
 - 1063 cultuur- en jeugdorganisaties aangeschreven
 - 444 volledig ingevulde enquêtes (41,8%)
 - 172 deels ingevulde enquêtes (16,2%)
- **Focusgroepen met oog op SWOT-analyse**
 - 4 focusgroepen met sleutelfiguren uit de sector / gemiddeld 12 deelnemers

Omgevingsanalyse
Beleid

Omgevingsanalyse: 7 tendensen

1. Maatschappelijke **voedingsbodem** voor cultuureducatie
 - *Informatiemaatschappij, netwerkmaatschappij, vrijetijdssamenleving*
2. Toegenomen **beleidsaandacht** voor (een globale visie op) cultuureducatie
 - *Verschillende beleidsniveaus en -velden*
3. De **groei** van het cultuureducatieve aanbod
 - *Van object- naar publieksdenken*
 - *Educatie als vorm van publiekswerving en -binding*
4. Lokale en regionale **netwerken**

Omgevingsanalyse: 7 tendensen

5. De **veranderende scholen** in het leerplichtonderwijs
 - *Perforatie tussen "binnenschools" en "buitenschools"*
 - *Veranderende structuur en curriculum, "veel danspartners"*
6. **Veranderende lerarenopleiding**
 - *Project kunstvakken*
 - *Veel leraren in opleiding – stagiair in de cultuureducatieve sector*
7. **Hervorming van het DKO**

Beleid

- Van **beleidsversnippering naar... samenwerking**: protocolkkoorden op ambtelijk en ministerieel vlak, enz.
 - *"work in progress" met risico's...*
 - *Strategisch beleidskader cultuureducatie in 2012*
 - *Afspraken Welzijn? Kader voor e-cultuur en mediageletterdheid?...*
- Steeds **bredere focus** van het beleid, toch vooral gelinkt aan **participatie**
- **Regelgeving omtrent cultuureducatie: verschillende doelen, verschillende normen**
 - *Kwantitatieve / kwalitatieve normen*
 - *Weinig normering en monitoring van de overheid naar aanpak*

HET PROBLEEM VAN DE VERSNIPPERING

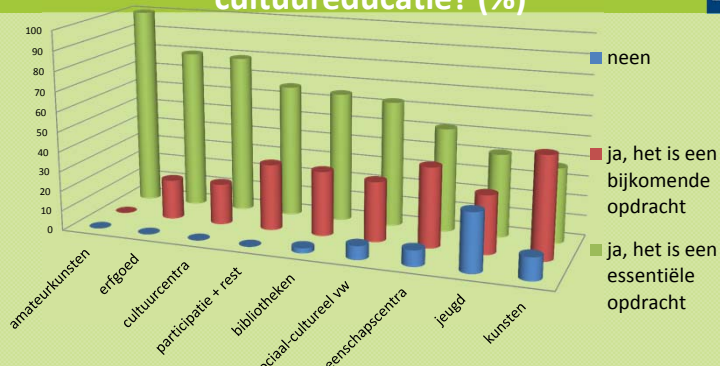
HIVA
KULEUVEN

Welke organisaties doen cultuureducatie? (Organisatiekenmerken)

HIVA
KULEUVEN

Doet uw organisatie aan cultuureducatie? (%)

Organisatiekenmerk	neen (%)	ja, het is een bijkomende opdracht (%)	ja, het is een essentiële opdracht (%)
amateurkunsten	~10	~10	~80
erfgoed	~10	~25	~65
cultuurcentra	~10	~25	~65
participatie + rest	~10	~35	~55
bibliotheken	~10	~35	~55
sociaal-cultureel vw	~10	~25	~65
Gemeenschapscentra	~10	~35	~55
Jeugd	~15	~20	~65
kunsten	~10	~40	~50

HIVA
KULEUVEN

Doet uw organisatie aan... (%)

Activiteit	ja, het is een essentiële opdracht (%)
cultuureducatie	56,8
cultuurbemiddeling	49,6
cultuurspreiding	67
cultuurproductie	30,8
cultuurbeoefening	45,3
cultuurkritiek	13,1

HIVA
KULEUVEN

Inbedding cultuureducatie?

84,6% "Cultuureducatie of facetten ervan zijn opgenomen in de **beleidsplan / meerjarenplan** van mijn organisatie"

65,1% "Ja, mijn organisatie heeft de **intentie** om in de toekomst **meer aan cultuureducatie** te doen"

Vooraf amateurkunsten, cultureel-erfgoedorganisaties, kunstorganisaties...

DE VELDANALYSE VERLIEP IN HET BEGIN WAT MOEIZAAM...

Wie doet aan cultuureducatie?

- **Hoeveel werktijd gaat naar cultuureducatie?**
 - Gemiddeld 33% (mediaan 25%) van alle medewerkers
- **Geen verband tussen...**
 - Aantal werknemers / kans dat cultuureducatie centrale opdracht is
 - Aantal werknemers / kans dat meer tijd wordt besteed aan cultuureducatie
 - Hoogte van de structurele subsidie / opnemen van cultuureducatie in missie

Cultuureducatieve organisaties zijn niet "opvallend" klein... de echte core-cultuureducatieve organisaties zijn zeker niet groot

Wie maakt werk van cultuureducatie?
(Kenmerken cultuureducatoren)

Wie zijn de cultuureducatoren?

Op wie doen cultuur- en jeugdorganisaties met een cultuureducatief/ve aanbod/werking beroep om dat cultuureducatieve aanbod/werking te realiseren? (in %, multiple respons)

Wie zijn de cultuureducators?

- Hoe sterker de focus op cultuureducatie (in termen van aandeel werktijd) hoe groter de kans dat men beroep doet op **occasionele werknemers**
 - 70% van de core-cultuureducatieve organisaties werken met freelancers
 - "Meer dan vroeger" = positief en negatief
- Vooral amateurkunstenorganisaties, cultuurcentra en kunstenorganisaties werken samen met **kunstenars**

Verfreelancing

De job van cultuureducator

- **Dé cultuureducator** bestaat niet (zeer verschillend naargelang de subsector)
- Veel verwijzing door respondenten naar (gebrekkige) **aantrekkelijkheid van de job**:
 - Voorwaarden: verloning, voordelen, ...
 - Veel avond- en weekendwerk

Bijzonder sterke "drive" en inhoudelijke expertise = sterkte!

Welke type cultuureducatie wordt aangeboden?
(kenmerken van het aanbod en de werkwijze/didactiek)

Welk type van cultuureducatie? (1)

- Disciplines*
- Bij **veel organisaties** educatie rond: muziek, erfgoed, beeldende disciplines, woordkunst (veel receptief)
 - Bij **minder organisaties** educatie rond: productieve literatuureducatie, design, ambachten, smaakcultuur...
 - Veel organisaties bezig met *multimedia* en *mediakunst*, weinig organisaties gespecialiseerd in educatie daarover

Welk type van cultuureducatie? (2)

Methoden

Top drie:

- Lezingen, presentaties en voorlees- en vertelsessies
- Workshop / ateliers
- Rondleiding / wandeling / gidsbeurt

- Driekwart gaat om **initiatieaanbod** waar geen voorkennis, niveau van vaardigheden of eerdere educatieve deelname voor vereist is

- 14,8% van de organisaties is via cultuureducatie bezig met het **detecteren van culturele toptalenten**

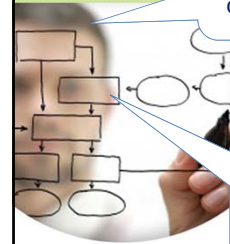
Vooraf (amateur) kunstensector

Welke rol vervullen organisaties?

Rol van '**organisator / uitvoerder**' = eigenstandig uitvoeren van cultuureducatie (cursus, project, atelier)

Rol van '**intermediair / facilitator / makelaar**' = samenwerken met andere organisaties

Samenwerking rond cultuureducatie

Cultuur- en jeugd-organisaties

Formeel onderwijs

31,7%

van alle cultuur-educatief aanbod

90,5% werkt samen met andere organisaties rond cultuureducatie

Maar samenwerking is niet altijd vanzelfsprekend...

Beoogde effecten van cultuureducatie?

Welke effecten worden beoogd?

Persoonlijke effecten op...

- Cognitie
- Metacognitie
- Persoonlijkheidskenmerken
- Affectieve effecten / welbevinden
- Techniek / discipline
- Cultureel participatiegedrag
- Sensomotorische capaciteiten
- Basic skills / key skills
- Andere leer- en leefdoeinen (transferkenmerken)

Maatschappelijke effecten

- Burgerschap
- Sociale ontwikkeling
- Maatschappelijke opbrengsten

Nood en behoeften op het vlak van cultuureducatie

Sterke noden/behoefen

39,9%

Nood/behoefte aan: "**Fondsen om risico's en experimenten** in cultuureducatie te stimuleren"

36,3%

Nood/behoefte aan: "**informatie- en ervaringsuitwisseling** met gelijkaardige organisaties"

- Laag aandeel verwacht initiatief van de Vlaamse overheid hieromtrent (15,4%)

35,3%

Nood/behoefte aan: "**ondersteuning** bij innovatieve **praktijkontwikkeling**"

- Weinig bibs, veel bij CC's, erfgoed, kunsten, participatiedecreet

33

Vorming, training, opleiding

- 80,5% nood aan VTO rond **concrete cultuureducatieve aanpak**
- **Grotere organisaties** hebben geen andere behoeften dan kleinere... behalve: vooral grote organisaties (+20 VTE's) hebben nood aan VTO over '**visie en strategie rond cultuureducatie**'
- Nood aan "**toetsing**" (ook m.b.t. kwaliteit)
 - Cultuureducatie-kritiek
 - "friendly advice"

Wat staat in het rapport
(en wat niet deze presentatie)

Inhoud rapport

- Duiding van het **begrip** 'cultuureducatie' (voordelen en risico's)
- **Tendensen** in cultuureducatie
- **Beleid**: beschrijving en analyse
- **Veldanalyse**
- **SWOT-analyse**
- **Noden en behoeften** van de cultuureducatieve sector
- Conclusies en **aanbevelingen**
- Suggesties voor **verder onderzoek**

Lode Vermeersch & Anneloes Vandenbroucke

10 oktober 2011

Lode.vermeersch@hiva.kuleuven.be

- **Cartoons**: Conz & Koen de Maesschalk
- **Opdrachtgever**: Departement Cultuur, Jeugd, Sport en Media
- **Onderzoekperiode**: januari – juni 2011
- **Onderzoeksrapport**:

http://www.cjism.vlaanderen.be/cultuur/evenementen/vt-cultuureducatie/Veldtekening_cultuureducatie_finaal.PDF

